

Predmet IT-98-32-A, Tužilac protiv Mitra Vasiljevića

Transkripcija i redaktura transkripta: Fond za humanitarno pravo, 15.decembar 2005.

Četvrtak, 14. mart 2002.

Završna reč Odbrane

Otvorena sednica

Optuženi je pristupio Sudu

Početak u 14.31 h

Molim ustanite. Međunarodni krivični sud za bivšu Jugoslaviju zaseda. Izvolite, sedite.

SUDIJA HANT: Molim da se najavi Predmet.

sekretar: *Predmet IT-98-32-T, Tužilac protiv Mitra Vasiljevića.*

SUDIJA HANT: Gospodine Domazet, izvolite.

ADVOKAT DOMAZET: Hvala, časni Sude. Časne sudije, pre nego što dam konačni zaključak, sa ... Osvrnuću se na nekoliko stvari koje su bile predmet završne reči Tužilaštva. Dakle, ne na one koje sam mogao da obradim u pisanom podnesku Odbrane, već ću samo nekoliko stvari koje smatram bitnim, a u kojima postoji razlika između onoga šta Tužilaštvo zaključuje u pogledu nekih izvedenih dokaza i stava Odbrane po tom pitanju. Pa ću, nadam se veoma brzo, preći preko toga i dati konačan zaključak koji nisam uspeo prošlog petka. Jedna od stvari koje je Tužilaštvo u završnoj reči napomenulo, je bila i ta da je osoba pod imenom "Šušnjar" bio zajedno sa optuženim Mitrom Vasiljevićem u Prelovu, a da je ta osoba jedna od onih koja se sumnjiči da je učestvovala sa Milanom Lukićem u nekim krivičnim delima. Mislim da iz izvedenih dokaza i to saslušanja svih svedoka koji su u to vreme bili u Prelovu i ostali u Prelovu posle odlaska Mitra Vasiljevića, jasno proizilazi da je ta osoba sa prezimenom "Šušnjar", a drugojačijim imenom od onog koji se pominje u iskazima nekih svedoka, bila u Prelovu posle odlaska Mitra Vasiljevića, dakle, ne u vreme kada je on bio tamo, ukoliko se, uopšte, radi o toj istoj osobi koja se pominje od nekih svedoka Tužilaštva, jer to, mislim, nije moglo da bude pouzdano utvrđeno. Druga stvar koju je gospodin Grum (Groome) u završnoj reči, na neki način, stavio na teret Mitru Vasiljeviću da je čak govorio neistinu u svom saslušanju pred Sudom, je kada se radilo o flaši rakije iz koje su on i Mujo Halilović pili 14. juna u Pionirskoj ulici, pozivanjem na izjavu datu istražiteljima da je, navodno, tada rekao da je to išao Mujo, kupio tu rakiju. Lično se sećam i u ... Kada je bilo unakrsno ispitivanje Mitra Vasiljevića, da je on izjavio da ukoliko je tako nešto rekao, da se izvinjava, da je

pogrešio, ali da misli da nije tako rekao i o tom je ... Na dva mesta postoji deo u njegovom saslušanju pred istražiteljima iz koga ne proizilazi da je tvrdnja da je Mujo išao po tu rakiju, mada mislim da to konačno nije bitno, naročito imajući u vidu da je svedok VG-87 video Mitra Vasiljevića sa flašom rakije, svakako tom flašom, pre nego što je ova grupa došla, pre nego što se, uopšte, sreo sa Mujom Halilovićem. Što se tiče ocene iskaza svedoka VG-117 koja je saslušana i predložena u postupku ponovo ... Ponovnog otvaranja dokaza, ja sam u podnesku Odbrane detaljno izložio zbog čega smatram da taj iskaz nije verodostojan i da mu ne treba pokloniti veru.

SUDIJA HANT: Gospodine Domazet, ne želimo da ponovo slušamo o tome. Dobili smo to u pisanoj formi i govorili ste o tome pre nekoliko dana. Dakle, molim vas da sada pređemo na stvari koje su nove.

ADVOKAT DOMAZET: Da, časni Sude. Samo jedna rečenica gospodina Gruma je bila u završnoj reči koju ću komentarisati, a to je da ta svedokinja nije ništa loše rekla o Mitru Vasiljeviću tog dana. To je rečeno u završnoj reči gospodina Gruma kao argument da je, verovatno, taj svedok, obzirom da nije ništa loše o Mitru Vasiljeviću rekla da je radio tog dana, da mu treba verovati. Ona, zaista, ništa loše nije rekla, sem što tvrdi da je tog dana njega videla, ali treba imati u vidu da li je, uopšte, neko popisivao i, ukoliko je to Mitar Vasiljević ili neko ko, znači, nije predstavnik Crvenog krsta, kako je moglo da dođe do toga da niko iz Crvenog krsta ne popisuje, jer svedokinja nije rekla da je bilo ko drugi, u bilo koje vreme, vršio popis. A svi znamo da Mitar Vasiljević, to i on sam kaže, nikada nije radio za Crveni krst. Na tome se dalje neću zadržavati. Što se tiče ocene svedoka VG-79, za "Drina River" (reka Drina), gospodin Grum je u završnoj reči, ceneći upravo ono šta je Mitar Vasiljević izjavio pred istražiteljima, kada je govorio o onome šta je znao o tome, rekao da je on tada, znajući za iskaz ovog svedoka VG-79, svoje svedočenje tome podesio. Međutim, proverom, a i sećam se da je to znatno kasnije bilo, može se lako utvrditi, mislim da će i gospodin Grum to utvrditi, da je ovaj svedok VG-79 prvi put i jedini put, pre suđenja, istražiteljima dao izjavu 19. januara 2001. godine, a Mitar Vasiljević istražiteljima dao izjavu u novembru 2000. godine. Dakle, potpuno je nemoguće bilo tada i da zna za postojanje ovog svedoka koji, zaista, nije bio poznat, a i njegov iskaz je mnogo kasnije dat Odbrani. Najzad bih samo nekoliko reči rekao o onome o čemu je dosta bilo ovde reči. Mislim da to nisam rekao u svojoj završnoj reči, a to je o onoj crvenoj traci, za koju i neki od svedoka Odbrane su rekli da ih je podsećala na oznaku Crvenog krsta. Obzirom da je nošenje te trake od strane Mitra Vasiljevića, po svoj prilici, proizašlo dosta važno u ovom slučaju, ja bih dao svoju kratku ocenu toga, a to je da je, u sredini u kojoj je on živeo, vrlo uobičajeno da takvu traku nose svi koji su zaduženi za neki red, dakle, redari, kako u školama, na utakmicama ili priredbama, tako i u ovakvim akcijama. Dakle, njena boja je mogla da podseća i na Crveni krst, ali zaista je to šta je on nosio bila obična redarska traka koja je označavala da on ima neko zaduženje. Kada sam govorio o medicinskim dokazima, jedan od tih pisanih

dokaza P138, a to je istorija bolesti užičke bolnice, je bio posebno predmet dosta interesovanja, obzirom na to da su postojali neki nedostaci u tom dokumentu, kao što je nepopunjavanje rubrike na prvoj strani, gde se upisuje, između ostalog, dan i čas povrede. O tome sam govorio i neću danas. I da lekar koji je primio pacijenta Mitra Vasiljevića, nije upisao da je povređen padom sa konja, već da je povređen na ratištu. I taj pojam je dosta objašnjavan, a ja bih sada, samo vrlo kratko, rekao da vas molim, kada budete ove dokaze cenili i cenili autentičnost ove dokumentacije, da posebno obratite pažnju na dokazni predmet Odbrane D52, a to je veštačenje forenzičkog instituta koje je obavljeno po zahtevu Tužilaštva, iz koga se jasno vidi koje su pisače mašine upotrebljavane, za koje rubrike i koje jasno ukazuju da je pisača mašina, koja je upotrebljavana na psihijatriji, zaista upotrebljena na sve ove četiri stranice istorije bolesti, samo tamo gde je i na psihijatriji mogla da se upisuje dijagnoza, lekar ili ono šta je rađeno. Isto to se odnosi i na ortopediju na kojoj su korišćene dve različite mašine i jedna koja se odnosi na istoriju bolesti, onaj početak koji je, svakako, popunjen na prijemnom odeljenju, prilikom prijema i tačno nosi drugojačije oznake, kako su tvrdili ovi veštaci. Po meni je i to jedan od jasnih dokaza autentičnosti, a upravo ovi nedostaci, na koje se ukazivalo i od strane Tužilaštva, u toj istoriji pokazuju da je to zaista autentičan dokument, jer da je neko hteo i mogao, a zaista nije to moguće bilo falsifikovati tako nešto, on bi sigurno popunio na takav način i ove sve rubrike, pa pad sa konja, pa i čas, mesto i vreme koje stoji na prvoj strani, da bi takav dokument bio dokaz. Međutim, zaista se radi o autentičnom dokumentu sa manama koje su i svedoci objašnjavali zbog čega su i one nastale. Najzad, propustio sam samo, kad sam cenio i govorio o iskazu svedoka VG-79, da zamolim da se na videu pokaže dokaz D1 koji je taj svedok lično nacrtio istražiteljima i koji je sastavni deo dokaza, ali bih molio da se to učini na privatnoj sednici, obzirom da je taj dokaz pod pečatom.

SUDIJA HANT: Mi imamo kopije toga.

ADVOKAT DOMAZET: Da.

SUDIJA HANT: U redu. Pokazaćemo ih na grafoskopu, ali to ne bi smelo da bude deo javnog emitovanja.

ADVOKAT DOMAZET: Hvala, časni Sude.

SUDIJA HANT: Gospodine Domazet, ovo će da stvori velike probleme. Moraćemo da spustimo sve zavese. Možemo li, umesto toga, da pogledamo kopije koje mi imamo?

ADVOKAT DOMAZET: Da, časni Sude.

SUDIJA HANT: Recite nam šta želite da pogledamo u tome.

ADVOKAT DOMAZET: Vaša Visosti, ja sam samo hteo da se pokaže, može ... Obzirom da su te kopije ... Postoje ... Da se iz njih jasno vidi da svedok ni na koji način, za razliku od, recimo, svedoka VG-32, nije ni na jednom mestu nacrtao eventualno četvrtog, četvrto lice na strani onih koji su došli sa sedmoricom, već, civila, čiji je i broj nesporan. Smatram da taj dokaz najbolje pokazuje da, zaista, četvrto lice, a ja sam dao svoja objašnjenja i u podnesku Odbrane i u završnoj reči, zbog čega smatram da to četvrto lice koje on nije video i nije nacrtao, da je to, upravo bio Mitar Vasiljević. I još, ja mislim, poslednja stvar koju bih komentarisao iz završne reči gospodina Gruma, to je bilo njegova ocena, obzirom da je jasno rekao da ne veruje da je uopšte Mitar Vasiljević tog dana išao po konja, da je jahao konja i da se povredio na konju. I dao je jedan primer da je tog popodneva Mujo Halilović nudio Mitru Vasiljeviću dve krave da mu ih sačuva, odnosno, da zadrži, obzirom da je on odlazio i ostavio te dve krave i da je, kako je sam Mitar Vasiljević rekao, Mitar Vasiljević je to odbio i rekao da to, zaista, ne može da učini. Pa, verovatno je to bio argument za ovu tvrdnju gospodina Gruma da je konj u priči Mitra Vasiljevića izmišljen. Ja bih tu samo dao kratak odgovor i na ono zbog čega je Mitar Vasiljević išao po tog konja koji je, podsetio bih, po njegovom kazivanju i po onom što je on dobio podatke, bio vezan, dakle, da je ostao tamo gde je, ne bi, a da mu niko drugi ne pride, on ne bi preživeo. Da je tog konja uzeo, ja sam, čini mi se i rekao u ranijoj reči da, obzirom da je on jako voleo konje i voleo da jaše konje, možda je i mislio da tog konja i neko vreme zadrži, a ne odmah da ga ostavi, kao što je rekao. Ali, u svakom slučaju, on je, zaista, otišao i uzeo tog konja i jahao, a krave koje nije hteo ni besplatno da dobije, ja bih na drugi način ovo komentarisao, da to pokazuje da, upravo, Mitar Vasiljević nije bila osoba koja je htela ili želela bilo šta tuđe da uzima, da ni u jednoj situaciji, čak ni u ... Ovde među svedocima Tužilaštva nije dovedeno u pitanje da je, bilo na koji način, bilo koga pokušao da opljačka ili da prisvoji nečiju imovinu. U vreme kada su mnogi to radili i kada su mnogi i kuće zidali od tuđe imovine, on je, kao što je vidljivo u spisu i posle završetka tog rata, sve do vremena kada je uhapšen, završavao svoju kuću i zidao i uspeo je da je privede kraju upravo zbog toga što je izdao svoju kuću vojnicima SFOR-a (Security Force). I da bih, na kraju, u vezi sa tim rekao da, zaista, taj njegov postupak, odnosno ne samo da je svoju kuću, pod svojim imenom, dakle, nikada se nije krio, izdao vojnicima SFOR-a, što po meni ukazuje da je, zaista, verovao da niko protiv njega ne vodi bilo kakav postupak, čak ni za ovo na Drini, jer za to je i znao, kao što je i on objasnio, a i neki svedoci, da je bilo poznato da su dvojica preživela još u to vreme kada se to desilo, da njegovo nemanjanje adrese i stalni život na toj istoj adresi, u toj istoj kući, pored koje je i izdao kuću, pokazuje da nikada nije imao ni nameru da beži, niti bi bežao. I da nije bilo zapečaćene optužnice, siguran sam da bi se on sam i javio da dođe pred Sud, da je znao da je optužen. Na kraju bih dao svoj kratak zaključak koji sam delimično dao i u podnesku Odbrane, jer smatram da, posle svega ovog šta je izloženo i u pisanom

podnesku Odbrane i u ovoj usmenoj završnoj reči, mogu da kažem da i ja, kao i gospodin Grum, kako je on izjavio, očekujem pravdu u ovom slučaju, ali zaista pravdu koja će se oslanjati na utvrđene činjenice i dokaze utvrđene u ovom postupku. Smatram da se, zaista, ne može utvrditi, van razumne sumnje, da je Mitar Vasiljević bilo šta učinio od 14. juna 1992. godine, popodne pa nadalje, do kraja jula 1992. godine, odnosno, do kraja relevantnog perioda po izmenjenoj optužnici, koja mu taj period stavlja na teret, jer je u tom periodu povređen i lečen u bolnici u Užicu, u Srbiji. Poslednji njegov kontakt sa ljudima iz Višegrada pre povređivanja je bio u rano popodne, 14. juna 1992. godine, kada je u Pionirskoj ulici pio i vodio razgovor sa starim prijateljem i poznanikom Mujom Halilovićem iz Sasa, a zatim otišao po konja, uzeo ga, jahao do centra grada, pao i povredio se, a da nikoga pre toga nije niti mogao da kontaktira, a najmanje Milana Lukića i njegove ljude, kako se neosnovano sumnja. Sve sumnje u njegovo ponašanje tog popodneva, o čemu je već bilo dosta reči prilikom ocene izvedenih dokaza, ostaju samo sumnje i to, po meni, neosnovane sumnje i pretpostavke i nikako ne mogu da predstavljaju dokaze, van razumne sumnje, da je Mitar Vasiljević imao nameru izvršenja bilo kojeg krivičnog dela ili da je to planirao ili pomagao ili bilo šta znao eventual ... O eventualnoj nameri drugih lica da tako nešto učine. Po meni, zaista, a verujem i za ... Da ... Jer je to stav većine, zaista, nema veće nepravde od osude nedužnog pogotovo za veoma teško krivično delo, za koje Tužilaštvo predlaže kaznu doživotnog zatvora. Ali, ne postoji ni uzalud veoma poznata pravna maksima: "Bolje je osloboditi sto krivih, nego jednog nevinog osuditi." Ja ne tražim danas, niti predlažem, da krivog oslobodite, već nevinog, nedužnog za ovaj, zaista, težak zločin, sa čijim se, zaista, slažem sa stavom Tužilaštva, ali se ne mogu složiti da, izvan razumne sumnje, postoje dokazi da je Mitar Vasiljević neposredni izvršilac ili saučesnik, na bilo koji način u ovom krivičnom delu. Problem jeste što pravi krivci i glavni krivac nisu do danas izvedeni pred Sud, ali to ne može nikako da bude razlog da Mitar Vasiljević bude oglašen krivim za ovo krivično delo. Što se tiče drugog događaja koji smo ovde nazivali "Drina River" incident, od 7. juna 1992. godine, čijem je izvršenju prisustvovao Mitar Vasiljević, Odbrana je dala posebno obrazloženje i analizu dokaza i smatra da nije utvrđeno, van razumne sumnje, da je Mitar Vasiljević planirao i učestvovao u ubistvu petorice civila na obali Drine, niti da je imao takvu nameru, a da, tog dana, nije ni imao oružje i da nije mogao, ni na koji način, da spreči Milana Lukića i njegovu dvojicu naoružanih vojnika da izvrše zločin, a da bi se njegovo prisustvo tome moglo okarakterisati kao krivično delo. Časne Sudije, smatram da dela stavljena na teret izmenjenom optužnicom Mitru Vasiljeviću, nisu dokazana, odnosno, da nije dokazano, van razumne sumnje, da je ova dela izvršio, te molim da bude oslobođen krivične odgovornosti. Još samo jednu stvar bih napomenuo koju nisam u situaciji, obzirom da je dokazni postupak završen, da ovde kao dokaz prezentiram, a pre dva dana sam faksom gospodinu Grumu poslao, računajući da može da proverí ove dokaze, poslao krštenicu, odnosno izvod iz matične knjige rođenih i karton iz policije za ličnu kartu za čoveka koji se zove Gogić Sredoje i koji je rođen 5. februara 1927.

godine u Blacama, kod Višegrada i čiji matični broj, koji se vidi iz tog kartona, u potpunosti odgovara licu, koje se u dokazu u knjizi, protokolu iz Višegrada, vodi pod 14. junom, jer je to jedino mesto koje je gospodin Grum označio kao sporno, da se radi o prepravci imena, po njemu "Lukić" na neko drugo prezime, a zaista je prepravka na ime Gogić. Ali ovi podaci, koje sam ja poslao se potpuno sa ovim slažu, ali, koliko sam malopre kontaktirao gospodina Gruma, on je to dobio, ali nisam siguran da je imao mogućnosti da ovo, ovu proveru izvrši. Mislim da je to još jedan dokaz o onoj autentičnosti dokumentacije o kojoj smo govorili, a koja je vrlo važna za vašu ocenu alibija optuženog Mitra Vasiljevića.

SUDIJA HANT: Gospodine Grum, šta predlažete da učinimo povodom ovoga? Ja znam da sama činjenica da je bilo izmena u glavnoj knjizi je bila važna za svedočenje doktora Vasiljevića koji je rekao da nije bilo nikavih izmena, ali, zapravo, ne znam da li to može da pomogne bilo tezi Tužilaštva ili tezi Odbrane.

TUŽILAC GRUM: Časni Sude, nisam ni ja siguran. Ovo je, sigurno, različito ime od imena koje je doktor Radomir Vasiljević spomenuo. Nije bilo imena Gogić ... Zaboravio sam kako tačno glasi ime, ali to nije isto ime. Tužilaštvo se ne protivi ukoliko Pretresno veće želi da to uvrsti u dokazni materijal ovako kasno i da ga uzme u obzir. Tužilaštvo, dakle, neće da se protivi ukoliko Pretresno veće želi tako da postupi.

(Pretresno veće se savetuje)

SUDIJA HANT: Imate li tu potvrdu, gospodine Domazet?

ADVOKAT DOMAZET: Da, časni Sude.

SUDIJA HANT: Do kog broja smo stigli? Ja nemam kod sebe listu dokaznog materijala?

sekretar: D54.

SUDIJA HANT: Hvala. U redu. To ćemo, onda, da uvrstimo kao dokazni predmet D54.

ADVOKAT DOMAZET: Časni sude, radi se o dva dokumenta. 54 i 55?

SUDIJA HANT: Broj 54 može da pokrije oba dokumenta. Mislim da ste rekli da je jedno izvod iz matične knjige rođenih, a drugo matični broj. U redu. Šta još imate?

ADVOKAT DOMAZET: Ništa više, časni Sude.

SUDIJA HANT: Gospodine Domazet, Tužilaštvo nam je govorilo i o odmeravanju visine kazne. Budući da više nećete da bude zasedanja u ovom predmetu, vi nećete, pre izricanja presude, imati prilike da nam iznesete vaše sugestije ili predloge po pitanju visine kazne, ukoliko to budete želeli. Ja znam da imate poteškoća, to nije procedura koja je meni bliska, međutim, to je procedura koja je prihvaćena na ovom Sudu. Upravo mi je rečeno da su ovi dokumenti samo na BHS, ali pretpostavljam da vas interesuju samo ime i datum rođenja.

ADVOKAT DOMAZET: Da, časni Sude.

SUDIJA HANT: Dakle, da li želite da kažete nešto o odmeravanju visine kazne?

ADVOKAT DOMAZET: Pa, časne Sudije, ja sam nešto o tom rekao i u podnesku Odbrane, a, zaista, znam da je i to jedna obaveza, po pravilima, da se i o tome izjašnjavamo. Iako mi je, zaista, teško, obzirom na predlog Odbrane kojim smatram da optuženi Mitar Vasiljević nije ni izvršio ovo jedno delo u Pionirskoj usled alibija, jer zaista nije mogao da ga izvrši, a ovo drugo, kome jeste prisutvovao, da smatramo da nijednom radnjom on nije doprineo izvršenju tog dela, niti mogao da ga spreči, tako da mi je teško o tim okolnostima, ali ću reći ono šta smatram da treba imati u vidu ukoliko dođete do zaključka o njegovoj krivici u bilo kom delu ili za bilo koje delo, da smatram da treba imati u vidu one okolnosti koje su, inače, primenljive u Jugoslaviji bile i u to vreme, a i sada su, po zakonu, okolnosti koje su olakšavajuće u tim situacijama, a to je nekoliko koje bih ja istakao, koje smatram da treba imati, u tom slučaju, u vidu: njegovo porodično stanje, lično stanje, njegovo držanje pred sudom za koje, ja sam već o tome i govorio, ali bih i ponovio, da smatram da je on, zaista, ispoljio i stepen i saradanje i time što je dobrovoljno prihvatio da da u toku, pre suđenja, izjavu istražiteljima Tužilaštva. Smatram da je i u ovom postupku bio korektan, da ni na koji način nije ometao ili otežavao suđenje i u situaciji kad je bilo problema zbog nekih zahteva svedoka Tužilaštva. On je upravo i želeo da iz tih problema izađemo i, na neki način, smo zajednički iz tih problema izašli. Njegovo ... Njegov i život i držanje pre hapšenja, takođe, treba imati u vidu. I, po meni, ono šta je ovde, doduše, sporno, da li je bio u stanju smanjene računljivosti ili bitno smanjene računljivosti, obzirom da su to, po zakonima koji su važili u ono vreme, a i sada važe na prostorima bivše Jugoslavije, olakšavajuće okolnosti, koje Sud ima u vidu kada odlučuje o visini kazne ... Dakle, ne bih mogao da ovde ističem druge okolnosti u pogledu izvršenja dela, jer, zaista, zbog situacije u kojoj ... Smatram da, da je ... Nema dokaza, van razumne sumnje, da je izvršio ova krivična dela. Ne bih mogao da govorim o njegovom nekom učinku kao okolnost koja bi trebala da bude uzimana u obzir, pa bih se samo na ovim okolnostima koje sam do sada izneo, zadržao i smatram da sam time odgovorio na ova pitanja. Naravno, spreman sam da, ukoliko bude pitanja sa vaše strane, na to još i odgovorim.

SUDIJA HANT: Gospodine Domazet, vi ste spomenuli saradnju koju je pokazao vaš klijent, odgovorivši na zahteve Tužilaštva i rekli ste da je, zahvaljujući njegovom stavu, došlo do razrešenja nekih od problema. Da li ste time mislili na problem u vezi sa prisustvom vašeg sabranioca tokom jednog dela suđenja? Hteo bih, naime, da ono o čemu ste govorili bude sasvim jasno.

ADVOKAT DOMAZET: Da, da. S jedne strane, da.

SUDIJA HANT: Za koje pitanje su relevantne istorijske činjenice, o kojima ste vi detaljno govorili u svojim pisanim podnescima?

ADVOKAT DOMAZET: Vaša Visosti, jesam dosta govorio zbog toga što je i Tužilaštvo dosta pažnje posvetilo i čak i dokaze, svedoke i druge materijale, tome. Iako lično smatram da nema nekog značaja na pitanja samog Mitra Vasiljevića, obzirom da on ni na koji način nije bio ni politička ličnost, niti rukovodeća ličnost, niti po nekom ... Dakle, nije imao nikakvu posebnu ulogu u onome šta se dešavalo u vreme pred sukob u Višegradu, pa i za vreme tog sukoba. A pokušavao sam da skrenem pažnju na ono šta je se dešavalo pre dolaska Užičkog korpusa, kada je, po dokazima kojima sam ja raspolagao, upravo Srbi napuštali Višegrad zbog situacije koja je tada vladala. Ta situacija se kasnije promenila i, na žalost, znamo kako se i na koji način završila, time da u Višegradu do skora nije bilo ni jednog Muslimana. Ali, zaista, smatram da Mitar Vasiljević ni na koji način nije učestvovao i u političkim ili u bilo kojim drugim događanjima u to vreme, da bi, po meni, bilo neophodno da se to mnogo više dokazuje od onoga koliko smo to činili u toku ovog postupka.

SUDIJA HANT: Ostavimo sada po strani ono šta ste rekli da se dogodilo u II svetskom ratu i približimo se malo sadašnjici. Vi ste nam izneli mnogo detalja putem jednog svedoka koga ste pozvali da svedoči, o tome da su Srbi bili žrtve jednog napada. Kakva je relevantnost toga za bilo šta o čemu mi ovde moramo da prosuđujemo? To pitanje je pokrenuto još na Pretpretresnoj konferenciji i plašim se da ja, još uvek, nisam dobio razuman odgovor zašto je to relevantno, osim što to pokazuje da ono šta su Srbi, navodno, učinili Muslimanima je tek posledica odmazde. Međutim, to sigurno neće da pomogne slučaju vašeg klijenta.

ADVOKAT DOMAZET: Da, vaša Visosti, ja isto smatram ... Smatram da, zaista, nije za slučaj Mitra Vasiljevića ovde to relevantno.

SUDIJA HANT: Zašto ste, onda, o tome izvodili dokaze? Meni se čini da je to deo nekih sveukupnih uputstava koja su svi srpski advokati primili, da nam kažu šta se dogodilo 1285. godine ili ne znam već koje godine i da ubace, koliko je moguće,

istorije u svaki slučaj. Ja nikada nisam dobio odgovor koji bi mi dao do znanja u čemu je relevantnost toga.

ADVOKAT DOMAZET: Vaša Visosti, nisam, koliko se sećam, se vraćao ni tako daleko u istoriju. Tačno je da je svedok koji je ovde bio, se vratio na vreme II svetskog rata i da ste ga vi zbog toga opomenuli. Ja sam govorio o periodu koji je ... Koji se odnosio na kraj 1990. godine i 1991. godinu, dakle, vreme prvih višestranačkih izbora u Bosni i Hercegovini, jer to je period kad je počelo da dolazi do tih nesuglasica između etničkih grupa, praktično tri etničke grupe u Bosni i Hercegovini. Ali, ja i sada kažem da smatram da se na slučaj Mitra Vasiljevića, po meni, to da ... Zaista za to nije relevantno. Zašto sam iznosio? Možda ste u pravu kad kažete da svi srpski advokati upravo se bave i time. Mislim da je to zbog prakse, da za buduće slučajeve, ako ih bude bilo u Višegradu ili okolini, ne bude da o tome Odbrana nije pružala nikakve dokaze i da se neki stav zauzme koji bi, možda, u nekom drugom predmetu, bio relevantan, ukoliko nije u ovom Predmetu, a obzirom da je iz dokaza Tužilaštva, zaista, proizilazilo da, ako mogu da kažem, da se sva krivica nalazila na jednoj strani, na srpskoj strani. Iako ja nikada nisam merio stepen krivice, ja sam pokušao sa nekim dokazima do kojih sam došao i putem nekih pisanih dokaza, a i svedoka, da pokažem šta se dešavalo u Višegradu, dakle, neke dve godine pre ovog početka tragičnih sukoba, o kojima smo ovde najviše raspravljali.

SUDIJA HANT: Pretpostavimo na trenutak, samo za potrebe ove diskusije, da su Muslimani podigli prvu barikadu, da je prva ubijena osoba bila Srbin, kao i sve druge stvari koje su bile spomenute u tom svedočenju, da li je, onda, u ovom Predmetu, sporno da je došlo do napada na nesrpsko civilno stanovništvo, bez obzira da li se dogodilo u isto vreme, pre ili kasnije ovih drugih događaja?

ADVOKAT DOMAZET: Ne, vaša Visosti. Po meni to nije sporno da se to dogodilo.

SUDIJA HANT: Hvala. Postoji još jedan konkretan dokument za koji bih želeo da vas pitam. To je potvrda opservatorije koju ste pribavili. Tamo stoji da je 14. juna 1992. godine sunce u Višegradu zašlo u 20.24, a u Užicu u 20.25 h. Da li se sećate toga?

ADVOKAT DOMAZET: Da, vaša Visosti. Sećam se.

SUDIJA HANT: Ja tu vidim jedan problem koji može da se tiče pouzdanosti dokumenta, ali želeo bih da čujem šta vi imate da kažete o tome. Na kartama koje sam ja video, Užice je tek nešto severnije od Višegrada, ako povučete ravnu crtu od jednog do drugog grada. Da li se slažete s time?

ADVOKAT DOMAZET: Ne bih se složio, vaša Visosti. Po meni je Užice istočno. Dakle, mislim da je vrlo mala razlika, ako postoji po ... Ako možemo da označimo visinu severnije ili južnije. Ali, suština je, Užice je 70 km istočno od Višegrada, dakle, ne severno. I zbog toga mislim da dolazi do ove razlike.

SUDIJA HANT: Da, ali upravo to želim da kažem. Ako govorimo o geografskoj širini, onda je razlika između dva grada veoma mala. Da li se slažete s tim?

ADVOKAT DOMAZET: Da, časni Sude. Slažem se.

SUDIJA HANT: Uzmimo sada geografsku dužinu. Kao što ste vi rekli, Užice je istočno od Višegrada. Mislim da ne treba da se izvode dokazi kako bi se uverili u to da sunce izlazi na istoku, a zalazi na zapadu, zar ne?

ADVOKAT DOMAZET: Da.

SUDIJA HANT: Prema tome, trebalo bi očekivati da sunce ranije zađe u gradovima koji se nalaze više na istoku. Drugim rečima, očekujemo da sunce zađe u Užicu pre nego u Višegradu. To mora da je tako, zar ne?

ADVOKAT DOMAZET: Da, časni Sude, mora da je tako.

SUDIJA HANT: A vaša potvrda dokazuje suprotno.

ADVOKAT DOMAZET: Ja nemam tu potvrdu, zaista, ispred sebe. Ja se sećam da je razlika od jednog minuta, ali ...

SUDIJA HANT: Ali ta minuta je u pogrešnom smeru, jer u dokumentu piše da u Užicu sunce zalazi 25 minuta nakon 20.00, a u Višegradu, koji je zapadnije od Užica, jednu minutu ranije.

ADVOKAT DOMAZET: Vaša Visosti, sunce, tačno, ide prema zapadu i trebalo bi da sunce zađe u Višegradu nešto kasnije nego u Užicu. Da li je to taj minut ili ne, ali, u svakom slučaju, treba nešto kasnije. Međutim, vaša Visosti, ja bih vas tu podsetio, obzirom da mislim da sami minuti nisu toliko bitni, imate dokaz Tužilaštva, a to je kalendar muslimanskih praznika s kojim dokazom smo se i mi složili. Taj dokaz imate u spisu. U njemu, takođe, postoji za 14. juni, za svaki dan te godine, postoji vreme zalaska sunca i možete uporediti. Tu postoji ... Mislim da je tu nekoliko minuta razlike, jer se tu ne vidi, naravno, grad koji je bio predmet ... Verovatno se radi o Sarajevu, pa možete uporediti da li je to nešto slično. Zaista, ovaj dokaz smo dobili zvanično od opservatorije, koja je to dala. Da li su, možda, pogrešno permutovali ove ... Ova dva, ovaj, minutažu, 24 i 25. Zaista ne znam, ali mislim da iz ovog drugog

dokaza, takođe, možete utvrditi, koliko se sećam, da je negde slično vreme zabeleženo. Ali u tom kalendaru, zaista, se ne vidi gde se merilo, da li je to Sarajevo ili neko drugo mesto. Pretpostavljam da je Sarajevo.

SUDIJA HANT: Da li možete da se setite koje je vreme tamo navedeno? Nemam ovde te dokazne predmete.

ADVOKAT DOMAZET: Koliko se sećam, mislim da je ... da je 20.00 ili ... 20.00, popodne i 23 minuta, ako se ne varam.

SUDIJA HANT: To bi, onda, moglo da reši naš problem. Međutim, moja zabrinutost ne tiče se autentičnosti dokumenta, nego pouzdanosti dokumenta i da li u njemu, možda, postoji greška koja može da utiče na ceo problem. No, u svakom slučaju, pogledajmo kalendar koji ste spomenuli. Da li možete, ipak, da nam kažete, prema vašem mišljenju, a na osnovu izvedenih dokaza, kada se smračilo u Višegradu? To je malo drugačije pitanje od pitanja kada zalazi sunce, pogotovo u junu, kada su sumraci duži.

ADVOKAT DOMAZET: Pa, ja mislim da, za razliku od zalaska sunca gde je još uvek dan i vidljivost dobra, da je potrebno bar pola sata posle toga da bi došlo do sumraka. I mislim da je, otprilike, u Višegradu negde te večeri tek oko 21.00 uveče bio sumrak, ali, dakle, ne još sasvim noć.

SUDIJA HANT: Da li možete da nam kažete koje ste doba vi naveli kao vreme kada je kuća zapaljena?

ADVOKAT DOMAZET: Pa, ja sam, čini mi se od svih onih koji su ocenjivali vreme, a dosta su razlike bile, ja sam najbliži da cenim da je to najbolje mogao da oceni svedok VG-87, a on je govorio o tome da je oko 23.00, dakle, oko 23.00 uveče poslednji put čuo glas svoje žene kako je odvedena niz Pionirsku ulicu i da je on dalje nije čuo. Ja smatram da je negde odmah iza toga došlo do požara u Pionirskoj koji su neki svedoci, doduše, govorili da je bio oko 22.00, neki u 20.00 i 21.00, ali su svi, čini mi se, složni u tome da je bio mrak, a to bi značilo posle 21.30, po meni.

SUDIJA HANT: Međutim, VG-87 nam je, takođe, rekao, ako se dobro sećam, da je, negde oko 20.00 osetio miris paljevine.

ADVOKAT DOMAZET: Da, ali ja mislim da to, sigurno, nije mogao biti miris ove paljevine, dakle, ovoga, jer mislim da nije sporno da je njegova žena nastradala u tom požaru. A požar, nemamo nikakvih indicija da je dva puta bio i on je kategoričan u tome da su njegovu ženu i one ljude iz kuće, između 20.00 i 21.00 uveče odveli, a da je u 23.00 čuo njen glas i to ga dobro prepoznao. Dakle, ona je bila živa u 23.00, tako

da smatram da to što je, eventualno, osetio neki miris, nije moglo biti od ovog požara. I da je ovaj požar ... U svakom slučaju, u 20.00 je dan. Niko od svedoka nije rekao da je to bilo po danu. Svi kažu da je bilo u noći, jedino se razlikuju u pogledu vremena.

SUDIJA HANT: Hvala vam na ovom razjašnjenju. To, kao što možete da pretpostavite, nije lako da se razreši. Kalendar o kom ste vi govorili je, na žalost, u celosti na ćirilici. Bilo bi teško ...

ADVOKAT DOMAZET: Da, to je pravoslavni kalendar. Ja sam govorio o muslimanskom kalendaru koje je Tužilaštvo dalo kao dokaz.

SUDIJA HANT: Ali ovde nisu data vremena sumraka. Ovo je spisak imena pravoslavnih ...

ADVOKAT DOMAZET: U pravoslavnom, da. Mi imamo u pravoslavnom, časni Sude, ali u muslimanskom kalendaru to postoji.

SUDIJA HANT: U redu. Molim vas da to, kasnije, pogledate i da pravnom referentu Pretresnog veća kažete na koji podatak se vi oslanjate i nadam se da će tako da nam bude lakše da pronađemo ta vremena. Poslednja stvar o kojoj bih želeo da govorim je sledeća: mi smo pitali Tužilaštvo da nam pomognu u vezi sa međunarodnim običajnim pravom na temu nasilja nad životom i osobom. Ako sam dobro shvatio, gospodin Grum se konsultuje sa trustom mozgova koje Tužilaštvo ima na gornjem spratu. Da li vi želite da podnesete neke pisane podneske, ne sada već nekad kasnije, o tom posebno interesantnom pitanju? To je ono pitanje u kojem je presuda iz *Predmeta Blaškić* dala definiciju tog krivičnog dela, a da nije navela ni jedan izvor iz međunarodnog običajnog prava.

ADVOKAT DOMAZET: Pa, vaša Visosti, ja bih kada ... Pošto sam shvatio da će gospodin Grum ubrzo dati i pisano izjašnjenje na ovo, molio da tada imam kraći rok da pokušam da odgovorim, obzirom da sam i ja neke provere u tom pravcu počeo da vršim, pa bih želeo da se, onda i pokušam da i ja na to izjasnim.

SUDIJA HANT: U redu. Rešićemo pitanje tih termina pre nego što završimo sa radom danas popodne. Sudija Taja (Taya) želi da vam postavi pitanje.

SUDIJA TAJA: Imam jedno pitanje za Odbranu koje se tiče procedure oduzimanja zdravstvene dokumentacije. Htela bih da znam šta advokat Odbrane ima da kaže o činjenici da su informacije o postojanju ove zdravstvene dokumentacije izvorno dobijene od doktora Aleksandra Moljevića, a ne od samog optuženog i to, otprilike, 10 meseci nakon hapšenja optuženog.

ADVOKAT DOMAZET: Što se tiče, da, ove dokumentacije, posle hapšenja gospodina Vasiljevića i mog preuzimanja Odbrane, ja sam, koliko se sećam to je bio april ili maj 2000. godine, lično otišao u Užice, našao doktora Moljevića i sa njim pregledao ono šta smo tada našli i dobio sam tada foto-kopije dokumenata i izjavu doktora Moljevića, koja je kasnije i predata Tužilaštvu, u postupku obelodanjivanja dokaza. Tačno je da je doktor Moljević tek 1. novembra 2000. godine došao u Višegrad da da izjavu istražiteljima Tužilaštva i tada je, prvi put, poneo originalnu dokumentaciju, koju je on doneo i koja mu je tada oduzeta. Ako je vaše pitanje i zbog ovih 10 meseci, koliko je trebalo da se ta ... Da prvi put donese dokumentaciju, reći ću vam da, zaista, je Odbrana tada imala velike probleme, obzirom na režim koji je tada bio na vlasti u Srbiji, u Jugoslaviji i koji, apsolutno nije dozvoljavao bilo kakvu saradnju sa Haškim tribunalom, pa ni u slučaju kada je, eto, to trebalo da bude od pomoći optuženom Srbinu ovde, Mitru Vasiljeviću, koji je iz Višegrada, tako da smo, na neki način, tada uspeli da ubedimo doktora Moljevića da dođe i da izjavu i da ponese tu dokumentaciju, koju je on uzeo, kako je on tada rekao, na poverenje ... Direktor mu je dao da je doneo. Tada smo, zaista, imali problem. Ta dokumentacija je oduzeta i onda je, zaista, nastao problem i sa doktorom Moljevićem i sa tom bolnicom, da dugo se ja nisam smeo ni da pojavim sa bilo kojim zahtevom, jer su iz nekih njihovih razloga bili veoma ljuti, što im je ova dokumentacija oduzeta, tako da je zbog toga i došlo da je tek kada je ovo suđenje počelo i kad su izvedeni dokazi Tužilaštva ... I u novinama, naravno, već je u drugom ambijentu ovo suđenje, bar što se tiče Jugoslavije, se odvijalo, tako da je, sada, bilo mnogo lakše privoleti bar neke od njih da učestvuju u postupku i tada su prihvatili mnogi od njih da dođu i da donesu dokumentaciju koju doktor Moljević, u ono vreme, nije doneo, tako da je došlo do onog slučaja, zbog kojeg se izvinjavam, da sam i ja vrlo kasno dolazio do nekih dokumenata, koja sam ovde, preko tih svedoka, uvodio kao dokaz. Ne znam da li sam odgovorio na vaše pitanje? Ako nešto konkretnije želite, ja ću vam odgovoriti.

SUDIJA TAJA: Hvala.

SUDIJA HANT: Vi jeste spomenuli da je datum kada je dokumentacija oduzeta bio 1. novembar 2002. godine, tako je bar prevedeno. Ja sam mislio da se to desilo negde početkom prošle godine.

ADVOKAT DOMAZET: Ne, ne. 1. novembar 2000. godine.

SUDIJA HANT: U redu. Svi ste me podsetili nekoliko puta da sam ja bio taj koji je potpisao nalog o zapleni, kao i na nezgodne posledice koje su usledile, ali pretpostavljam da je to deo posla. Zahvaljujemo vam na odgovoru. Da li imate još nešto da dodate?

ADVOKAT DOMAZET: Ne. Ja sam lično, vaša Visosti, bio veoma zadovoljan što je to uzeto na taj način, jer mislim da je to olakšalo Odbrani, jer sami ne bismo mogli nikako da dobijemo te originale, ali sam imao te probleme o kojima sam govorio.

SUDIJA HANT: U redu. Hvala vam. Gospodine Grum, koliko dugo mislite da će vašem trustu mozgovna da treba da obavi ovu istragu?

TUŽILAC GRUM: Časni Sude, pre nego što se razmišljanje okonča i pre nego što se podnesu pisani podnesci, rekli su mi da će 27. ili 28. ovog meseca da budu spremni da podnesu nekakav pisani podnesak. Može i ranije, ako Sud to zahteva.

SUDIJA HANT: Ne, ne. To će da bude u redu. To je, dakle, samo dve nedelje od sada. A vi, gospodine Domazet, koliko vama treba? Još dve nedelje da možete na to da odgovorite?

ADVOKAT DOMAZET: Da, časni Sude.

SUDIJA HANT: Mi imamo mnogo materijala kojim možemo da se bavimo u međuvremenu, pa tako, ako bude trebalo i mesec dana da se to sredi, to neće da bude neki problem. Hvala vam. Pre nego što završimo sednicu, želeo bih da zahvalim zatupnicima na pomoći, po ovom pitanju. Znam da sam u nekoliko navrata kritikovao način na koji su i jedna i druga strana izvodile svoje dokaze, što je, verovatno, znak toga da sam predugo sudija u ovakvim procesima i da zaboravljam probleme koje sam i ja nekada, kao advokat, imao u toku suđenja. Ja nisam, naravno, nikada imao prilike da predsedavam suđenju na nekom međunarodnom sudu, ali vidim da su problemi ovde teži no oni sa kojima sam se ja ikada suočavao, zato treba kritike da gledate u tom svetlu. Međutim, ja bih želeo u ime Pretresnog veća da izrazim zahvalnost obema stranama na opštem duhu saradnje kojim je suđenje vođeno. Hteo bih da naglasim, takođe, da se to ne događa u svim predmetima koji se nađu pred ovim Međunarodnim sudom i, svakako, ne u svim slučajevima. Shvatam da je uvek neophodno da Odbrana veoma pažljivo procenjuje put kojim korača kada pomaže Tužilaštvu i Pretresnom veću, a da, istovremeno, štiti prava svojih klijenata. Hvala vam, gospodine Domazet, što ste se ponašali prema najvišim tradicijama pravne profesije, što ste, sve vreme, delovali u interesu svog klijenta, a ipak ste uspeali, kroz saradnju sa Tužilaštvom, da se pobrinete da ovaj proces teče onim tokom kojim je trebalo. Isto tako, gospodinu Grumu i timu Tužilaštva želeo bih da kažem da sam zahvalan što je on ispravno iskoristio nešto veće resurse kojima Tužilaštvo raspolaže i pomagao Odbrani u pitanjima u kojima je to mogao da učini. Ovo suđenje, zahvaljujući toj saradnji, bilo je puno jednostavnije i ugodnije i mi smo zahvalni zastupnicima na saradnji. Sada još mogu samo da kažem da odlažemo donošenje odluke i da ćemo da je donesemo kada to bude razumno moguće. Vi, verovatno, znate da su nam ovi dani potrebni kako bismo mogli da nastavimo sa radom na sledećem

predmetu, što pisanje presude čini još težim, ali daćemo sve od sebe da donesemo presudu čim to bude pogodno. Zahvaljujem se još jednom. Ovim završavamo zasedanje.

Fond za humanitarno pravo

Fond za humanitarno pravo
dokumentovanje i pamćenje